

Lunds universitet
Litteratur vetenskapliga institutionen
Kerstin Bergman
2008-01-16

Josefine Steckel
SSLK01

”War is the province of men, Éowyn!”

- En genusanalys om kvinnorna i filmtrilogin *Lord
of the Rings*

Innehållsförteckning

Inledning	s. 3
Bakgrund	s. 3
Syfte och frågeställning	s. 5
Metod och Teori	s.5
Disposition	s. 7
De kvinnliga karaktärerna	
-Arwen/Undomiel	s.7
- Arwen och Aragorn	s. 8
-Galadriel	s. 9
-Éowyn	s. 11
Normens Midgård	s. 13
Slutdiskussion	s. 20
Källförteckning	s. 22
Bilaga 1.	
- Karaktärer och geografiska namn i <i>Lord of the Rings</i>	s. 25

Inledning

När jag var liten brukade min pappa berätta historier för mig och min syster innan vi skulle

sova. Dessa historier, eller sagor, var väldigt spännande och det var först flera år efter som jag förstod hur mycket de var inspirerade av J. J. R. Tolkiens fantastiska värld, Midgård. Gandalf var en ständigt återkommande figur men det var först många år senare som jag förstod att den skäggiga gamla trollkarlen hade sin grund i Tolkiens verk. När jag själv började intressera mig för Tolkien läste jag *Gillis bonden från Ham* (1961) och *Bilbo, en hobbits äventyr* (1962) dock lyckades jag inte läsa färdigt *Sagan om ringen* då jag som 14-åring tyckte att den var alldeles för svår.¹ Det var först 2002, efter att jag förälskat mig i filmen *Lord of the Rings: The Two Towers* (*Sagan om ringen: Sagan om de två tornen*, P. Jackson, 2002), jag gick och såg den på bio tre gånger, som jag bestämde mig för att läsa böckerna. Jag var helt trollbunden och gjorde ingenting annat än att läsa när jag var ledig.

Jag har även så länge jag kan komma ihåg läst böcker ur fantasygenren. Möjligheterna inom denna genre är enorma. Det finns inga regler eller normer som man måste ta hänsyn till, utan man kan skapa ett samhälle som inte alls följer de normer eller regler som vi finner i vårt samhälle. Samhällen man skriver om kan vara fullständigt jämlika, samhällen där män och kvinnor har samma värde och gör samma jobb. Anledningen att jag läser fantasyböcker är att det är en speciell känsla att bli totalt uppslukad av en bok och fly verkligheten. Oftast skildras ett medeltidsinspirerat samhälle i fantasygenren, men det är inte ett måste. Trollkarlar, alver, jättar och andra fantasivarelser förekommer ofta. Denna genre pockar på vår fantasi och ofta vävs magiska varelser och gamla myter in i berättelsen.

Bakgrund

1954-55 utkom en trilogi böcker under namnet *Lord of the rings*. De tre böckerna som ingick i trilogin hette *The Fellowship of the Ring*, *The Two Towers* och *The Return of the King*.² Dessa tre verk är skrivna av John Ronald Reuel Tolkien. 1959-61 blev de publicerade i Sverige för första gången. En nyöversättning utkom 2004-2005 för att fira att det var 50 år sedan originalet publicerades. På svenska har böckerna fått samlingstiteln *Sagan om ringen*, eller *Ringarnas herre* som man har valt att döpa den till i nyöversättningen som har översatts av Erik Andersson och Lotta Olsson då med undertitlarna *Ringens brödraskap*, *De två tornen*

¹ J. R. R. Tolkien, *Gillis bonde från Ham*, övers. Åke Ohlmarks, Sthlm, 1961.

J. R. R. Tolkien, *Bilbo, en hobbit äventyr*, övers. Britt G Hillqvist, Sthlm, 1962.

J. R. R. Tolkien, *Sagan om ringen*, övers. Åke Ohlmarks, Sthlm, Sthlm, 1973.

² J. R. R. Tolkien, *The Fellowship of the Ring*, London, 1954.

J. R. R. Tolkien, *The Two Towers*, London, 1954.

J. R. R. Tolkien, *The Return of the King*, London, 1955.

och *Konungens återkomst*.³ I den första översättningen döptes böckerna dock till *Sagan om ringen*, *Sagan om de två tornen* samt *Sagan om konungens återkomst*.⁴

Tolkien är en av tidernas mest lästa fantasyförfattare. Man uppskattar att över en miljon människor har läst böckerna om *Härskarringen* sedan den först publicerades år 1954.⁵ Tolkien har blivit kallad den moderna fantasy-genrens fader. Han skapade en hel värld med egna språk, folkslag och geografi. Han var professor i engelska och anglosaxiska, och verkade i bl a Oxford. Om Midgård finns det många publikationer, både skrivna av Tolkien själv och av hans son Christoffer, men även många andra har valt att skriva om denna värld. På Internet finns det väldigt många sajter dedikerade till författaren och även en hel del Tolkien-sällskap har egna hemsidor. Detta vittnar om hur populär Tolkien fortfarande är.

Det skulle dröja nästan 50 år efter den första bokens utgivning innan de tre verken blev filmatiserade. 2001 hade den första filmen *Lord of the Rings: Fellowship of the Ring* (*Sagan om ringen: Härskarringen*, Peter Jackson) premiär. Den blev en enorm succé och följdes av *Lord of the Rings: The Two Towers* (*Sagan om ringen: Sagan om de två tornen*, P. Jackson, 2002) år 2002 och *Lord of the Rings: The Return of the King* (*Sagan om Ringen: Sagan om konungens återkomst*, P. Jackson, 2003) som hade premiär 2003. Filmerna har totalt vunnit 16 Oscars, bland annat för bästa film, bästa regissör och bästa visuella effekter.⁶

Peter Jackson, som både regisserat och producerat *Lord of the Rings*, har även tillsammans med sin fru Fran Walsh skrivit manuset (screen play). 1978 hade den första filmen om härskarringen premiär i USA. Den går under namnet *J. R. R. Tolkiens Lord of the Rings* (*Sagan om ringen*, Ralph Bakshi, 1978) och är en tecknad version.⁷ Denna film behandlar bara den första boken och detta sporrade Jackson att läsa de andra i serien. Med ett växande intresse för Tolkien och ett redan stort och etablerat intresse för film började han som barn att göra film. 1997 fick Jackson filmrättigheterna till *Lord of the Rings* och ett år senare hade han skrivit kontrakt med New Line Cinema för att filmatisera samtliga böcker i trilogin. Alla tre filmerna blev stora succéer och etablerade Jackson som en av de stora Hollywoodregissörerna. 2005 utkom storfilmen *King Kong* (*King Kong*, P. Jackson, 2005) på

³ J. R. R. Tolkien, *Ringens brödraskap*, övers: Erik Andersson, Lotta Olsson, Sthlm, 2004.
J. R. R. Tolkien, *De två Tornen*, övers: Erik Andersson, Lotta Olsson, Sthlm, 2004
J. R. R. Tolkien, *Konungens återkomst*, övers: Erik Andersson, Lotta Olsson, Sthlm, 2004
⁴ J. R. R. Tolkien, *Sagan om ringen*, övers. Åke Ohlmarks, Sthlm, 1959
J. R. R. Tolkien, *Sagan om de två tornen*, övers. Åke Ohlmarks, Sthlm, 1960.
J. R. R. Tolkien, *Sagan om konungens återkomst*, övers. Åke Ohlmarks, Sthlm, 1961
⁵ Nordsteds Förlag, www.nordstedt.se/ringarnasherre/kuriosa/fakta.html, 2008-01-04
⁶ *The Internet Database*, www.imdb.com, sökord: "Lord of the Rings", 2008-01-04
⁷ *The Internet Database*, www.imdb.com, sökord: "Lord of the Rings 1978"

bio med Jackson som regisserat. Även denna film blev en stor succé och vann tre Oscars.⁸ Jackson har även fått tillåtelse att regissera filmatiseringen av *Bilbo, en hobbits äventyr*. Det kommer att bli två filmer med premiär för den första filmen 2010.⁹

Syfte och frågeställning

När man går på bio eller sitter hemma i soffan och ser på film tänker man sällan på filmens egentliga innehåll och symbolik. Man ser på filmen för att slappna av eller för att tänka på något annat. Syftet med denna uppsats är att framförallt analysera de kvinnliga karaktärerna i *Lord of the Rings ur ett genusperspektiv* och att höja medvetandet om dessa karaktärers roll i filmerna. Framför allt kommer fokus att ligga på de tre kvinnliga gestalterna som skildras. Jag har även valt att kortfattat behandla karaktären Rosa Kattum, som kontrast till de andra kvinnorna då hon skiljer sig från dem på ett för uppsatsens syfte intressant sätt.

De frågeställningar som jag har jobbat ut ifrån är:

- Hur ser den manliga respektive kvinnliga normen ut i Peter Jacksons *Lord of the Rings*?
- Hur framställs karaktärerna i Peter Jacksons *Lord of the Rings*?
- På vilket sätt följer karaktärerna Arwen, Galadriel och Éowyn normen?

Metod och Teori

För att uppnå syftet lämpade sig en närläsning av *Lord of the Rings* bäst. Fokus i denna uppsats ligger på de kvinnliga karaktärerna och hur de passar in i normen som Midgård representerar. Utgångspunkten är ett genusperspektiv där genus står för det ”sociala könet” och inte det biologiska. Anledningen till att detta ordet genus används i stället för ”kön” är att jag i denna uppsats syftar just till det sociala könet och inte det biologiska. Med ”socialt kön” menar jag det som samhället betecknar som kvinnligt och manligt.

Jag kommer att använda mig av termen ”stereotyp” för att benämna det manliga och det kvinnliga idealet och normen som filmen gestaltar. En norm kan beskrivas som det ”normala” eller godtagna beteendet i t.ex. en social grupp [...]. Ett *normsystem* anger det

⁸ *The Internet Database*, www.imdb.com, sökord: “King Kong”, 2008-01-06

⁹ *The Internet Database*, www.imdb.com, sökord; “The Hobbit”, 2008-01-06

normala mönster som individers handlingar bör överensstämma med. [...] De är i allmänhet intimt förbundna med sociala värden, och de utgör medel för att förverkliga tillstånd som värderas högt av den samhällsgrupp som bejakar dem.”¹⁰ Majoriteten av personerna i *Lord of the Rings* följer ett relativt stelt och oföränderligt mönster, med vissa undantag, vilka jag kommer att belysa.

Följande förklaring till ordet ”stereotyp” ges av *Nationalencyklopedins* nätupplaga:

[I]nom socialpsykologin: förenklad, ofta allmänt omfattad föreställning om utmärkande egenskaper hos alla som tillhör en viss grupp, t.ex. nation, ras, religion eller kön, också en där man själv ingår. [...] Stereotypen påverkar ofta den bild man skapar sig av en individ ur en viss grupp utan att man närmare prövar om den är korrekt. En stereotyp är vanligen uppbyggd av viss faktisk kunskap och förenklar hanteringen av intryck från omvärlden, men den kan påverka inte bara uppfattningen om hurdana vissa andra ’är’ utan också om hurdana de ’bör’ vara.”¹¹

J. R. R. Tolkien strävade efter att skapa en egen fristående värld och lyckade alldeles utmärkt med detta. Därför är det legitimt att behandla Midgård som en sådan. Då Jackson har baserat sitt verk på samma värld är det möjligt att även denna kan behandlas som en fristående värld.

För definitionen av genusbegreppet har jag utgått ifrån Yvonne Hirdmans definition så som den är tolkad av Emma Almgren i hennes studie; ”Flashback eller Backlash? En struktur analys av genusordningen i J. R. R. Tolkiens och Peter Jacksons *Lord of the rings*”.¹² Almgren skriver att den manliga normens dominerande ställning innebär att det manligt kodade alltid garanteras övertag gentemot det kvinnligt kodade. ”[D]en [i]särhållande princip som innebär att mäns och kvinnors genus hålls i strikt åtskillnad.”¹³

En stor inspirationskälla har varit filmvetaren Tytti Soilas artikel ”Reflektioner kring Sagan om Ringen” (2002) i tidningen *Genus*.¹⁴ Även om Soila har reflekterat kring filmerna ur ett mer queerteoretiskt perspektiv inspirerade denna artikel till en del bra uppslag. Även om hon skriver mest om den manliga vänskapen och banden mellan män, har även Soila också uppmärksammat den norm/stereotyp som uppvisas i filmerna.

¹⁰ National Encyklopedin, www.ne.se, sökord: ”norm”, 2008-01-08

¹¹ National Encyklopedin, www.ne.se, sökord: ”stereotyp”, 2008-01-04

¹² Emma Almgren, ”Flashback eller backlash? En strukturanalys av genusordningen i J. R. R. Tolkiens och Peter Jacksons *Lord of the Ring*”, publicerat 2005-02-18, hämtat från uppsatser.se, www.uppsatser.se/uppsats78340191f/, 2008-01-08

¹³ Almgren, s. 4

¹⁴ Tytti Soila, ”Reflektioner kring Sagan om Ringen”, *Genus*, 2002:02, s. 32f.

Disposition

Först kommer de tre kvinnliga karaktärerna beskrivas var för sig. I dessa stycken kommer de behandlas utifrån den bilden som filmerna ger. Informationen som berör de händelse som utspelar sig innan den första filmens början och den sista filmens slut är hämtad från andra källor. Efter presentationen av de tre kvinnorna följer en diskussion om normens Midgård där även vissa manliga karaktärer behandlas. Slutligen följer slutdiskussionen där den informationen som tidigare har ges knyts samman. För att underlätta för läsaren har jag även bifogat en kort presentation av karaktärerna i Midgård som nämns i denna uppsats. Denna går att hitta längst bak.

De kvinnliga karaktärerna

Arwen

Arwen är en av de tre mest framträdande kvinnliga karaktärerna i *Lord of the Rings*. Hon är en s.k. halv-alv, dvs. hennes förfäder gifte sig med människor. Hon är dotter till Elrond, som är härskare över Rivendell. Hennes mor var Celebrian, dotter till Galadriel. Hon går även under namnet "the Evening Star".

Som ung bodde Arwen både i Rivendell och Lothlorien, men hennes mor råkade utföra en olycka och valde efter detta att åka över havet och lämna Midgård. Arwen flyttade då till Lothlórien men återvände till Vattнадal efter några år. Där träffade hon Aragorn för första gången. Hans föräldrar hade blivit dödade och Elrond hade tagit in honom som sin fosterson. Aragorn älskade Arwen från första ögonkastet, detta trots att hon inte besvarade hans känslor. Tjugonio år senare skulle de träffas igen när Aragorn besökte alverna i Lothlórien. Denna gång hade han på sig vackra alvkläder som Arwens mormor, Galadriel, hade lånat honom. Sen den dagen var deras öden sammanflätade.¹⁵

I filmerna får man möta en mycket vacker kvinna. Arwen porträtteras av skådespelerskan Liv Taylor. Hon har långt mörkt hår och blåa ögon. Som alla alver har hon en majestätisk hållning och det är nästan som en uråldrig förståelse som lyser igenom karaktären. Första mötet med Arwen i filmen *Lord of the Rings: Fellowship of the ring* är i samband med när hon räddar Frodo som har blivit skadad av en ringvålnad. Han ser henne som en upplyst och ljuvlig varelse. Arwen tar honom på sin häst och rider i väg utan att frukta ringvålnaderna som jagar henne och Frodo. Jakten slutar när de kommer fram till floden som rinner runt

¹⁵ J. R. R. Tolkien, *Ringens värld*, övers. Åke Ohlmarks, Sthlm, 1980.

Rivendell, där ringvålnaderna tvekar att gå ner i vattnet. För att skydda sig väcker Arwen floden som spolar bort de svarta ryttarna.¹⁶ Tack vare Arwen överlever Frodo och kan fortsätta sin resa mot Mordor. Genom alla filmerna utstrålar Arwen en stark tro på att göra det rätta. Hon utstrålar även intelligens och ett stort lugn som är generellt för alla alverna i filmerna.

Arwen och Aragorn

I första filmen om Ringen får man se ett av Arwens och Aragorns möten i en tillbaka blick. Miljön som skildras är vacker och full av mystik. Över hela scenen ligger ett dis och man kan nästan känna lukten av den underbara trädgården som visas. Arwen säger på Alviska: "Remember what you said?" (syftar på första gången de erkände sin kärlek) "You said you would bind yourself to me, forsaken the imortale life of your people" "And to that I hold. I would rater share one lifetime with you than face all the ages of this world alone."¹⁷ Efter det ger hon honom sitt smycke "the Eveningstar", som i filmen symboliserar Arwens odödlighet. Smycket finns med genom hela filmen och kan ses som en symbol för hopp och kärlek.

Det är kärleken till Aragorn som nästan tar livet av Arwen. Både hennes far och hennes mormor fruktar för hennes liv om hon stannar i Midgård. Galadriel uttrycker denna oro när Brödraskapet är i Lothlórien. Hon säger till Aragorn på alviska: "I fear the grace of Arwen Eveningstar will diminish." Detta säger hon för att Arwen är beredd att ge upp sin odödlighet och stanna i Midgård med Aragorn istället för att segla i väg till Valion med sina släktingar och leva ett harmoniskt liv för alltid. Även Aragorn uttrycker här sin oro och säger att även han önskar att hon ska lämna Midgård och följa med sitt folk. Elronds ängslan över Arwens öde skildras i en scen där han pratar med Aragorn och säger att Arwen kommer att dö om hon stannar kvar. För att beskydda Arwen säger Aragorn till henne att deras relation bara var en dröm och att det aldrig kan bli verklighet. Han säger även till henne att lämna detta land och segla in i väst bort från krig, sorg och förtvivlan.

I den andra filmen, *Lord of the Rings: The Two Towers*, finns en scen där Elrond och Arwen befinner sig i ett höstigt Rivendell som ser ut som om det håller på att förfalla. Elrond försöker övertala Arwen att lämna landet och segla in i väst. Han säger till henne att fast Sauron blir besegrad och Aragorn blir kung och de två gifter sig så kommer hon att leva mycket längre än honom och hon kommer förtvina ensam i Midgård efter hans död utan

¹⁶ *Lord of the Rings: Fellowship of the Ring*

¹⁷ *Lord of the Rings: Fellowship of the Ring*

varken familj eller släkt. Man får intrycket av att Elrond bara vill hennes bästa, även om hans ord verkar hårda och okänsliga. Arwen beslutar sig ändå för att segla i väg med sin släkt. Man får följa henne och ett stort sällskap alver genom en grön och vacker skog. Där har Arwen en vision, hon ser en liten pojke som springer fram till en gråhårig Aragorn som lyfter upp honom i luften och kramar honom. Runt halsen bär den lilla pojken ”the Eveningstar” som Arwen gav till Aragorn för många år sedan. Man hör Elronds röst eka i bakgrunden ”Here is nothing for you but death”. Arwen vänder då tvärt på sin häst och rider tillbaka till Vattnadal och konfronterar sin far. Eftersom han har gåva att se framtiden frågar hon honom vad han har sett och varför han inte nämnt den lilla pojken. Hennes far svara bara att den framtiden nästan är borta. Arwen svara honom då att om hon lämnar Aragorn nu kommer hon ångra det resten av sitt liv.¹⁸

Under hela Aragorns långa resa mellan Rivendell och Gondor är Arwen med honom i tankar och drömmar. Hon uppmuntrar honom i drömmar och finns som stöd för honom hela tiden. Det är nästan som om de har en telepatisk förbindelse.

I slutet på den tredje och sista filmen, *Lord of the Rings: The Return of the King*, kröns Aragorn till kung över Gondor. Det är även i denna scen som Arwen har kommit till Gondor, vilket är en stor överraskning för den nykrönta kungen som trodde att han hade förlorat henne. De omfamnar varandra och det framgår att Arwen kommer bli den nya drottningen av Gondor. De vigs vid midsommartid senare samma år och de lever ihop i hundra år innan Aragorn dör. Arwen lämnade då Gondor och beger sig till Lothlórien där hon lade sig ner för sin sista vila. Aragorns och Arwens son, Eldarion tar över tronen. Eldarion har även flertalet systrar, men dessa nämns inte vid namn.¹⁹

Galadriel

Galadriel är drottning över Lothlórien dit ringens brödraskap kommer efter att de har förlorat Gandalf i Khazad-dûm. Tillsammans med sin make Celeborn härskar hon över den mäktiga och förtrollade skogen Lothlórien. Hon var även ägare till en av de tre ringarna som skänktes till alverna. Hennes ring hette Nenyä, ringen av Adamant. Denna ring gav henne mycket makt och trolldom. Sauron försökte förgäves läsa henne tankar men hon stängde ute honom dock kunde hon läsa hans. Själva namnet Galadriel betyder på älviska ”dam av ljus”.

Fösta mötet med Galadriel sker i den första filmen *Lord of the Rings: Fellowship of the Ring*. Brödraskapet kommer till Lothlórien efter att de har förlorat Gandalf i Morias mörka

¹⁸ *Lord of the Rings: The Return of the King*

¹⁹ Tolkien, *Ringens Värld*, s. 51ff

gruvor. De är alla tyngda av sorg. När de träder in i skogen berättar Gimli att det bor en alvhäxa i skogen med otrolig makt. När de går genom skogen hör Frodo en röst i sina tankar, den säger ”You bring great evil here, ringbearer.” Plötsligt blir de stoppade av en grupp alver som sedan för dem till Galadriel och Celeborn. Fram träder en vacker kvinna med långt blont hår som utstrålar ett magiskt och mystiskt skimmer. Detta är Galadriel. Hon ser in i deras tankar och förstår att de har förlorat Gandalf, men säger att så länge färdssällskapet är troget kommer hoppet att leva kvar. Hon bjuder in dem att stanna och vila innan de ska fortsätta. Dock får Boromir ingen ro. Han säger att han hörde hennes röst inuti i sitt huvud, hur hon talade om hans far och Gondors fall.

På natten vaknar Frodo av att hon går förbi. Han följer efter henne och hon leder honom till en källa. Galadriel frågar om han vill titta i den magiska källan som visar det som har varit, det som är och det som inte än har hänt. Han böjer sig framåt och tittar ner i vattnet. Han ser hur fylke förslavas av orker och han ser Saurons ögonlockslösa öga som pratar med honom på ett annat språk. Ringen som hänger runt Frodos hals åker ut från hans tröja och man ser hur den dras ner till vattnet. Efter detta trillar han bakåt på marken. Galadriel tittar genomträngande på honom med sina isblå ögon och säger “I know what it is that you saw for it is also in my mind. It is what will come to pass if you should fail”. Frodo erbjuder då henne Härskarringen och hon erkänner att hennes hjärta åtrått ringen länge. Hon närmar sig ringen och Frodo och plötsligt börjar hon prata med en mörkare röst och i stället för sin vita klänning är hon klädd i en grön metall skimrade rustning och hennes ögon blir mörka och giriga. Långa tyg bitar blåser och fladdrar i vinden som uppstår. Hela Galadriel är grönaktig med ett ondare uppsåt än tidigare. Hon säger: “In place of a dark lord you will have a queen. Not dark but beautiful and terrible as the dawn, treacherous as the sea, stronger than the foundations of the earth. All shall love me and despair.” Efter detta får hon tillbaka sitt vanliga utseende. ”I passed the test, I will diminish and go into the West and remain Galadriel.”²⁰

Frodo tvivlar på sin egen förmåga, han tror inte han kan klara det själv men Galadriel lugnar honom och säger att en ringbärare är alltid ensam, även hon. “Even the smallest person can change the course of the future”, säger hon lugnande till honom.²¹

Innan Brödraskapet ska lämna Lothlórien får de alla gåvor av Galadriel. Frodo får Eärendil Ljus som sedan kommer att rädda honom undan Honmonstret som han stöter på i den mörka gången som leder honom och Sam in i Mordor. Efter detta får man bara träffa Galadriel en gång till och det är i slutet av *The Return of the King* när Frodo, Gandalf och

²⁰ *Lord of the Rings: The Fellowship of the Ring*

²¹ *Lord of the Rings: The Fellowship of the Ring*

Bilbo åker med Eldrond, Celebron och Galadriel över havet in i väst.

Galadriel är den kvinnliga karaktär som syns minst. Däremot är det hennes röst som inleder den första filmen genom att berätta om Ringens uppkomst, och man kan säga att hon har fått rollen som berättarröst. När det har hänt saker eller något behöver förklaras är det Galadriels röst som hörs i filmerna.

Éowyn

Éowyn är en av de kvinnliga karaktärerna i *Lord of the Rings* som har en direkt inverkan på hur kriget slutar. Hon är systerdotter till Kung Théoden av Rohan, Hästriket. Éowyn spelas av Miranda Otto. Éowyn är en sköldmö av Rohan. Hennes far dog när hon bara var sju år gammal, tätt därefter dog även hennes mor. Théoden valde att uppfostra Éowyn och hennes bror Éomer som sina egna barn. Éowyn lärde sig själv att slåss och rida som en Rohan-krigare. Kvinnorna av Rohan tilläts dock inte delta i strid.

Éowyn skildras som en bekymrad och sorgsen kvinna då hennes farbror har blivit förhäxad av Saruman och hela Rohan håller på att falla samman och det finns ingenting hon kan göra. Hennes räddning är när Aragorn, Legolas, Gandalf och Gimli kommer till Edoras, huvudstaden i Rohan, i jakt på Pippin och Merry. Gandalf driver bort Saruman från Théodens fördunklade sinne och räddar Rohan. När Théoden vaknar till och inser att hans enda son har dött blir han väldigt upprörd.

Éowyn är den kvinnliga karaktär som är mest huslig, dock önskar hon inget annat än att fly hemmets bur och försvara sitt land så som männen runt omkring henne. Som tidigare nämnts var Éowyn skicklig på att använda ett svärd. Detta bevisas i *The Two Towers* i en scen där Éowyn svingar ett svärd med stor skicklighet, och hennes svärd möter plötsligt Aragorns.

“You have some skill with the blade”

“Woman of this country learned long ago them without sword can still die upon them. I fear neither death nor pain.”

“What do you fear, my lady?”

“A cage, to stay behind bars until use and old age accept them and all chance of valued has gone beyond recall and Desirée.”

“You are a daughter of kings, a shieldmaiden of Rohan, I do not think that will be your faith.”²²

²² *Lord of the Rings. The Two Towers*

När Théoden inser att Edoras kommer att bli anfallet av Sarumans styrkor väljer han att ta sitt folk till Hornborgen vis Helms Klyfta som är en stor borg inbyggd i berget. Hela Edoras utrymmer. Under den långa vandringen till borgen kommer Éowyn och Aragorn varandra närmare. Hon ger honom långa blickar och man förstår att hon har känslor för den luggslitne Aragorn. Hon verkar lysa upp när hon träffar Aragorn. I en av scenerna, som utspelar sig på vägen till Hornborgen har Rohirrim slagit läger för att äta och vila. Éowyn kommer fram till Aragorn med något slags gryta som hon har gjort. Hon frågar då honom om det stämmer att Aragorn stred med henne farfar. Han svarar henne då att det är sant och hon blir förundrad och frågar hur gammal han är. Han berättar då att han är 88 år gammal. När han säger detta inser hon att han är en av Dunlänningarna och att han är Isildurs arvinge. Man ser beundran och högaktning i hennes blick.²³ Det finns en hel del scener med Aragorn och Éowyn. Gemensamt för många av dessa scener är att man får intrycket av att Éowyn ser upp till Aragorn väldigt mycket, nästan som en lite flicka som beundrar en fader.

Under resans gång blir sällskapet från Rohan anfallna av Isengards vargar. Alla männen rider då i väg för att försvara kvinnorna och barnen. Éowyn är beredd att försvara sig mot varghären men det tillåter inte Théoden utan han befäller henne att föra de andra kvinnorna och barnen säkert till Helms klyfta.²⁴

I den tredje och sista filmen, *The Return of the King*, väljer Théoden att rida till Gondor och Minas Tirith och vara med i slaget mot Sauron. Som tradition rider hovets damer med männen till lägret för att vinka av dem, detta gör även Éowyn. Man anar dock att hon har en annan avsikt då Aragorn hittar ett svärd under sadelfilten på henne häst.

Kvällen innan Rohirrim ska ge sig i väg till Minas Tirith utspelar sig en scen mellan Aragorn och Éowyn där han säger till henne att hon inte älskar honom utan bara tanken och skalet, att han inte kan ge henne det hon behöver eller förtjänar. Detta gör såklart Éowyn ledsen och hon ser upprörd ut. Innan de lämnar lägret lämnar kungen över ansvaret för Rohan till Éowyn medan de är borta men han säger även att om de inte skulle återvända så ska hon ta över styret. Han känner nog av Éowyns vemod då han säger till henne att hon inte ska sörja de vars tid är inne och att han bara önskar att hon var lycklig. Dock lyssnar inte Éowyn på sin farbror utan hon klär ut sig till en man med rustning och hjälm och tillsammans med hobbiten Merry rider hon ut i krig. Det är här Éowyn största insats sker. Där hon påverkar kriget mest

²³ *Lord of the Rings: The Return of the King*

²⁴ *Lord of the Rings: The Return of the King*

av alla de kvinnliga gestalterna.²⁵

Mitt på slagfältet utanför staden Minas Tirith, på Pelennors fält, landar Häxmästaren av Angmar. Han är ledaren för Nazgûlerna, ringvålnaderna, och en av de män som fick en av de nio ringarna som gavs till människorna.²⁶ Enligt legenden kan han inte dödas av någon man. Han skildras som en varelse utan ansikte. Han bär en svart rock med metallhandskar och en mask som gör att det ser ut som om det bara finns luft innanför den. När han landar på slätten välter han omkull Théoden som fastnar under sin häst. Häxmästare manar på sin flygande best att frossa på kungligt kött men Éowyn kommer fram för att försvara sin morbror. Hon hugger huvudet av den enorma flygödlan. Detta gör Häxmästare mäktigt förargad, han närmar sig Éowyn med en stor stridsgissel som han svingar ilsket. Han träffar hennes sköld som splittras och hon faller till marken. Häxmästaren tar tag runt hennes hals och säger: "You fool. no man can kill me. Die now."²⁷

Då kommer Merry fram och hugger honom i ryggen vilket får häxmästaren att trilla på knä. Då sliter Éowyn av sig hjälmen och utbrister "I am no man". Efter det hugger hon honom med sitt svärd men faller på grund av den kraften som funnits inom Angmars häxmästare, till marken. Han knycklas ihop som en konservburk och försvinner. Éowyn återvänder till kungen som dör i hennes armar. Efter detta blir hon väldigt sjuk och förs till Läkandets hus innanför Minas Tiriths murar. Där träffar hon den skadade Faramir och tycke uppstår. De gifter sig i Edoras och flyttar till Ithilien, vilket är en av grannstaterna till Gondor, som Faramir blivit krönt att regera över.²⁸ Deras giftermål och bosättning i Ithilien visar dock inte filmerna något av. I *The Return of the King* behandlas deras romans bara flyktigt.

Normens Midgård

I Tolkiens boktrilogi *Lord of the Rings* består majoriteten av karaktärerna av stereotyper. Eftersom filmerna är baserade på dessa tre böcker är det inte märkligt att även Jacksons filmatisering gör detta. Självfallet skiljer filmutförandet sig från böckerna, men det kommer inte att tas upp i denna uppsats, även om det är väldigt intressant. I denna uppsats behandlas bara filmerna.

Midgård kan liknas vid ett medeltida samhälle där män är män och kvinnor är kvinnor. Samhället präglas av en hierarki som sällan rubbas, där männen innehar de viktiga och

²⁵ *Lord of the Rings: The Return of the King*

²⁶ Dvärgarna fick sju ringar och alverna fick tre ringar varav Galadriel en. Sauron smidde den Enda Ringen till sig själv vid Domedagsberget.

²⁷ *Lord of the Rings: The Return of the King*

²⁸ *Thains Book*, www.tuckboroug.net, sökord: "faramir", 2008-01-08

mäktiga positionerna. Det är ett mansdominerat samhälle där patriarkatet är starkt. Mannen ska vara stark och modig. Han ska försvara sitt fosterland mot ondska. Allt som oftast porträtteras det maskulina idealet som en krigare, men inte som den kallblodiga slaktaren utan som den ädle hjälten med ett lika ädelt motiv. Något som gäller för majoriteten av männen är även att de är av högre börd, så som kungar och prinsar eller, nära släkt med någon kunglighet. Aragorn är en intressant karaktär i stereotypanseende. Han är den gestalt som framträder mest i samtliga filmer. Samtidigt som han följer normen för män väldigt väl, bryter han sig loss från idealet i vissa andra anseenden. Han är den blivande kungen av Gondor och har ett stort ansvar vilandes på sina axlar. Han slåss för människorna och tar verkligen sitt ansvar. Vid slaget om Hornborgen i Rohan, där Sarumans väldiga armé av Uruk-hais anfaller den mäktiga fästningen, är han en av de modigaste kämparna. Han kastar sig vilt in i den ena efter den andra närkampen och viker inte för något eller någon. Han bevisar sitt mod bl.a. genom att ge sig ut bland de krigande Uruk-haisen som försöker bryta sig igenom borgens massiva träportar. Han slåss tills porten kan lagas och han blir tillbaka kallad.²⁹

Trots att Aragorn hade kunnat följa med Gandalf till Minas Tirith för att kämpa för sitt eget rike, följer han med och stöttar Kung Théoden i detta avgörande slag om Rohans framtid. Dock finns det tillfällen då Aragorn visar på egenskaper som ligger utanför den manliga normen. Hans förhållande med Arwen är det enda tämligen sexuella förhållandet i filmerna. Det finns scener då de kysses och visar ömhet för varandra. Till exempel i den scenen där Arwen ger "the Eveningstar" och sitt hjärta till Aragorn. Då visar han känslor som annars är väldigt sparsamt visade i övriga delar av trilogin. Övergripande är *Lord of the Rings* en film som inte innerhåller många sexuella anspelningar eller scener.

Generellt sett är männen i Midgård starka, både fysiskt och psykiskt. I scenen där Elrond överlämnar svärdet Andoril till Aragorn, säger Aragorn att han ska "give hope to all but leave non for my self".³⁰ I denna scen visar Aragorn en sida som inte tillhör normen, han visar att han tvivlar på sig själv. Det annars så starka och självsäkra idealet är här som bortblåst. Den manliga karaktären som personifierar stereotypen är istället Éomer. Han är tronarvinge till Théoden, efter det att Théodens enda son blivit dödad av Sarumans orker. Han är lojal mot sitt land och sin kung och även då Théoden har avvisat honom från Rohans mark återvänder han för att kämpa för sitt land vid slaget om Hornborgen. Théoden var under Sarumans våld då han landsförvisade Éomer. Som krigare är Éomer modig och väjer inte för något. Han är även en person som håller fast vid gamla traditioner och vanor och upprätthåller patriarkatet

²⁹ *Lord of the Rings: The Two Towers*

³⁰ *Lord of the Rings: The Return of the King*

genom att t ex skratta åt Merry och Éowyn när de förbereder Merry för det stundande kriget. Denna scen utspelar sig i lägret där Rohirrim väntar på att rida till Minas Tirith och slaget vid Pelennors slätt. Éomer säger till Éowyn (om Merry):

“You should not encourage him”

“And you should not doubt him”

“I do not doubt his heart, only the reach of his arm” (Gamling skrattar)

“Why should Merry be left behind? He has as much cause to go to war as you. Why can he not fight for them he loves?”

“You know as little of war as that hobbit, when the fear takes him, and the blood and the screams and the horror of battle take hold. Do you think he would stand and fight? He would flee and he would be right to do so. War is the province of men, Éowyn.”³¹

Det sista säger han med en överlägsen ton. Detta är ett bra exempel på hur filmerna speglar männen och deras attityd till att kvinnorna ska delta i kriget. Som man märker i denna scen är hobbitarna inte heller speciellt högt skattade som krigare.

I Tolkiens böcker finns det en handfull kvinnliga karaktärer men i Jacksons filmatisering har dessa blivit ännu färre. I hela filmen förekommer egentligen bara fyra kvinnor och Honmonstret, som är ett monster av kvinnligt kön. Trots att den manliga stereotypen är den mest framträdande så följer även de kvinnliga gestalterna ett fast mönster. Den kvinnliga stereotypen är en vacker och fräsch kvinna som i alla fall utom ett är av högre börd. Hon är alltid förknippad med en man och står sällan ensam, antingen om det är en fader eller en make. Alla kvinnorna “hör” ihop med en man, Arwen och Aragorn, Galadriel och Celeborn, Éowyn och först Aragorn sen Faramir. Kristin Jävstad beskriver detta i artiklen ”Övergångskvinna eller föregångskvinna?” i boken *Mer än bara kvinnor och män, Feministiska perspektiv på genus* (2003). Hon kallar detta för den “‘mållösa’ kvinnan”. Det är kvinnan som nöjer sig med att bli försörjd av sin make och som inte har några ambitioner för sin egen del.³² Samtliga filmens tre kvinnor passar in i denna modell.

Kvinnorna befinner sig i miljöer som är mansdominerade och ofta får man intrycket av att de är den enda kvinnan i sin omgivning. Hon är lojal, god och uppoffrande. Att säga att hon var bunden till spisen är inte korrekt, men dock ingår hon i en hård hierarkisk struktur i hemmet. Med undantaget för Éowyn deltar ingen av kvinnorna fysiskt i kriget och deras insats

³¹ *Lord of the Rings: The Return of the King*

³² Kerstin Jävstad, ”Övergångskvinna eller föregångskvinna?”, i *Mer än bara kvinnor och män, Feministiska perspektiv på genus*, red. Diana Mulinari, Kerstin Sandell och Eva Schömer, Lund, 2003, s. 154ff.

överhuvudtaget är begränsad om man jämför med de manliga karaktärerna, så som Aragorn, Gandalf och Éomer, för att bara nämna några. Arwen följer normen väl. Hon styrs först av sin fader och efter sitt giftermål av Aragorn. Elrond är en sträng fader som även om han bara vill sin dotters bästa porträtteras som relativ kall. I en scen i *The Two Towers* ber han Aragorn att avsluta sitt förhållande med Arwen så att hon kan lämna Midgård och resa till de odödliga land.³³ Det händer mer än en gång att Arwens öde diskuteras utan att hon är där. Detta stärker bilden av den kontrollerade Arwen som inte har någon egen talan. Arwens största funktion i filmen är den som Aragorns stöd. Hon finns alltid hos honom i tanken och genom sin gåva till honom. Som tidigare nämnts så representerar halsbandet som Aragorn får av Arwen hennes odödlighet som hon ger upp pga. Kärlek. Detta passar också in på den uppoffrande kvinnan. Det är inte förrän Arwen själv får en vision, på vägen till de Grå hamnarna, som hon bestämmer sig för att trotsa sin fars önskan. Det hon ser är hennes framtida son, som Elrond inte nämner trots sin gåva att förutspå framtiden. Detta kan tolkas som att endast henne moderinstinkt får henne att trotsa sin fader, patriarken. Nancy Enright beskriver Arwens uppoffring som en "christ-lik" handling. Enright menar att Arwen är den som gör den största personliga uppoffringen genom att välja att stanna kvar i Midgård och skiljas från alla sina när och kära. Att hennes val att stanna kvar endast grundar sig på kärlek och att genom detta val räddar hon Midgård.³⁴ Jag anser dock att Arwens uppoffring inte innebär något personligt lidande. Hennes personliga vinning blir större i och med hennes val att stanna hos Aragorn än om hon hade valt att lämna honom. Påståendet att Arwen skulle räddat Midgård genom sitt beslut, skulle mycket väl kunna vara korrekt dock är sannolikheten att hon stannar pga. Gondors kungars fortsatta framtid högst otrolig.

Även om Arwen följer normen väl så finns det tillfällen då hon lyckas att bryta sig ur, även om dessa är få och kortvariga. Ett sådant exempel är när hon räddar Frodo från ringvålnaderna i *Fellowship of the Ring*. Där visar hon stort mod och vilja att påverka Ringens och Midgårds öde. Det är tack vare henne som Frodo överlever och Ringen kommer till Vattnadal. Det är även hon som tar initiativet till att smida om Isildurs svärd till Andoril. Mycket mer än så blir det dock inte. Arwen blir sjuk pga. all ondska som befinner sig i Midgård och ligger bara och väntar på att Aragorn antingen ska vinna kriget eller gå under. Detta är tydligt i Aragorns kröningsscen. Där gömmer sig Arwen bakom ett stycke tyg och flyttar blygt undan det när Aragorn närmar sig. Han som trodde att han hade förlorat henne lyfter upp henne i luften och

³³ *Lord of the Rings: The Return of the King*

³⁴ Nancy Enright, *Tolkien's Female and the Defining of Power*, publicerat 2005. Hämtat från http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3777/is_200701/ai_n91917652/pg_8, 2008-01-09

kysser henne.³⁵ Trots sin modiga insats i början på berättelsen trillar Arwen lika fort tillbaka i sitt fack.

Galadriel är den av kvinnorna som lever i det mest jämställda förhållandet. Det är hon som är härskare över Lothlórien. Det är hon som har makten och det var hon som fick den magiska ringen, NENYA, ringen av Adamant. Denna gör henne till en av de mäktigare alverna i Midgård. Det var tack vare NENYA som hon kunde skydda Lothlóriens gränser mot Sauron. Galadriel är en högre varelse som inte är en krigare. Intrycket som ges i filmerna är det att efter brödrskapet har lämnat hennes rike deltar hon bara marginellt i krigets utgång. Det enda som visas av henne är en konversation, som upplevs som telepatisk, mellan henne själv och Elrond. Visserligen ger hon brödrskapet gåvor som senare kommer att rädda Frodos liv, men annars påverkar hon inte direkt Ringens öde. Hennes prövning består i att säga nej när Frodo erbjuder henne Ringen. Genom att göra detta har hon bevisat att hon inte styrs av maktbegär.

En skillnad från bok till film som faktiskt är relevant att nämna i detta sammanhang är den att armén bestående av alver som kommer till Rohirrimns undsättning vid slaget om Hornborgen är skogsalver från Lothlórien, i boken skickade av Galadriel. Jackson har däremot valt att skildra detta som att de kommer på begäran av Elrond. Haldir, som för övrigt är en av Galadriels närmsta män, säger i *Lord of the Rings: The Two Towers* ”I bring word from Elrond of Rivendell” trots att hären består av alver från Lothlórien. Här tar man bort en del av Galadriels auktoritet och betydelse för Midgård.

Den mest intressanta kvinnliga karaktären är Éowyn. Hon är den som tar sitt öde i egna händer och fullföljer sin längtan efter ära och äventyr. Éowyns uppväxt är dominerad av män, medan hon var tvungen att sitta inne fick hennes bror träna sig i krigets konst och ridning. Dock accepterade inte Éowyn detta då hon på egen hand lärde sig att föra ett svärd. Éowyn förälskar sig i Aragorn och man kan se redan i första scenen att hon hyser stor respekt för honom.³⁶ Dock tror jag inte att de känslorna hon har för honom är riktiga. Éowyn letar efter en faderfigur, för trots att hon är omgiven av män är det ingen som ger henne uppmärksamhet eller bekräftelse. Då Théoden är under Sarumans förtrollning ignoreras hon totalt och i och med Éomers landsförvisning finns det ingen kvar som bryr sig om henne. Dessutom kan det tänkas att det är ett ganska ensamt liv hon lever som sköldmö av Rohan. Hennes kärlek bottenar i en längtan efter en stabil förebild och ett visst maktbegär. Hon vet att Aragorn en dag kan bli kung över Gondor och hon älskar inte honom utan främst idén om den starka och mäktiga mannen.

³⁵ *Lord of the Rings: The Return of the King*

³⁶ *Lord of the Rings: The Two Towers*

Hela Éowyns väsen ger intryck av en naiv och olycklig flicka som söker efter någon som kan rädda henne. Aragorn kommer in i hennes liv som någon som kanske kan ge henne det lyckliga livet hon vill ha. Dock inser Aragorn detta, att det hon älskar bara är en föreställning och att han aldrig kan göra henne lycklig. När han säger detta ser Éowyn helt förkrossad ut. Hon är en emotionell varelse som styrs av sina känslor, vilket följer normen. Enligt John Nicholson är det en generell uppfattning att kvinnor är mer emotionella än män. I *Kvinnor och män -Hur olika är vi?* (1986), tar han upp att detta kan bero på hur vi uppfostras. Flickor uppfostras till att det är acceptabelt att gråta och visa sina känslor medan en pojke som gråter ofta får höra ”stora pojkar gråter inte”. Nicholson menar att det beror på hur mycket vi följer de traditionella könsschablonerna.³⁷

Éowyn är dock en kvinna som kung Théoden har stort förtroende för. På vägen till Hornborgen blir Rohirrim anfallna av Isengards varghär. Här vägras Éowyn vara med och slåss. Istället får hon ansvaret för att föra kvinnorna, barnen och de gamla säkert till fästningen. Detta kan man se på ur två synvinklar. Å ena sidan så visar förbudet att hon inte är en man och följaktligen inte kan eller får slåss men å andra sidan visar det vilket stort förtroende Théoden har för sin systerdotter. Att han litar på att hon kan föra Rohirrim till säkerhet.³⁸

I den tidigare nämnda scenen mellan Éowyn och hennes bror visar Éomer verkligen den attityd mot kvinnor som kan tänkas vara vanlig i filmens värld. Även om Éowyn talar om Merry så förstår man att hon också talar om sig själv. Dialogen visar även hur Éomer ser på kvinnor. Han har inte mycket tillit till att en kvinna skulle klara av de hemskheter som ett krig innebär. Det faktum att Gamling, en av de andra krigarna, skrattar, visar också på att det är en generell uppfattning. Enligt Éomer är hans syster bara en kvinna som ska hålla sig så långt bort från “mansgöra” som möjligt.

Dock hindrar inte detta Éowyn från att ge sig ut i kriget i alla fall och det är här som hon verkligen trotsar den stereotypa kvinnorollen. Genom att klä ut sig till en man rider hon med i Rohans kavalleri. I Yvonne Taskers bok *Working Girl, Gender and Sexuality in Popular Cinema* (1998) talas det om “cross-dressing”.³⁹ Det innebär att kvinnan klär ut sig till man, antingen som “pojkflicka” eller pga. speciella omständigheter. Genom att klä ut sig till man erhåller Éowyn mer frihet, friheten att ge sig ut i krig utan att bli ifrågasatt eller nekad. Hon tar även med sig Merry. Ute på Pelennors slätt äger en av de avgörande scenerna rum. Det är

³⁷ John Nicholson, *Kvinnor och män -Hur olika är vi?*, 1986, s. 74-99.

³⁸ *Lord of the Rings: The Two Towers*

³⁹ Yvonne Tasker, *Working Girl, Gender and Sexuality in Popular Cinema*, London, 1998, s. 68ff.

scen där Éowyn dräper Nazgûls ledaren, Häxmästaren från Angmar. Det intressanta med denna scen är det faktum att enligt legenden kan ingen man döda Häxmästaren, som därför antas vara odödlig. Ingen man i repliken i filmen, "No man can kill me" har således tolkats som ingen människa.⁴⁰ Mer troligt är att ordet "man" visar sig syfta på en människa av manligt kön, vilket bekräftas då Éowyn är en kvinna och Merry inte är en människa. Detta antagande, att Häxmästaren är odödlig, visar på könsschablonen att bara män kan vara krigare. Det viktigt att poängtera att när Éowyn utplånar Häxmästaren gör hon det som sig själv. Hon har då tagit av sig hjälmen och visat vem hon är och även om hon ser livrädd ut kommer hon över sin rädsla och vinner närkampen. Tyvärr varar inte Éowyns uppror mot genusordningen speciellt länge. Hon skadas i armen när hon dräper Häxmästaren och förs till Läkandets hus när slaget är över. Där träffar hon Faramir och de förälskar sig i varandra och sedan gifter de sig. Av kung Elessar blir Faramir krönt prins av Ithilien och de flyttar dit tillsammans med sonen Elboron.

Lika fort som Éowyn bröt mönstret faller hon in i det igen. Genom att gifta sig med Faramir ger hon upp sina drömmar om ära och äventyr. Vad skulle hon annars göra? Det patriarkala och mansdominerade samhället Éowyn lever i skulle aldrig acceptera en kvinnlig kämpe, och således fanns det inga alternativ. I stället faller hon in i schablonen och blir den lojala kvinnan och modern som finns till för att stötta mannen.

Éowyn är vad Tasker kallar en "feisty heroine".⁴¹ Hon rör sig oregelbundet och samtidigt mellan att vara romantiskt intresse till att vara en av protagonisterna inom berättelsen. Tasker skriver: "The association of feisty heroines [...] is marked by her very inscription of feisty: she 'has balls' as well as guts [...] and so forth. These qualities can be acquired seemingly through association with men/masculinity."⁴² Éowyn är först ett romantiskt intresse för Aragorn men övergår till att vara en av huvudpersonerna i *The Return of the King* och visst har hon "guts" som vågar stå upp emot en av de mäktigaste gestalterna i Saurons armé.

Som kontrast till dessa tre kvinnliga karaktärerna skulle jag vilja belysa Rosa Kattum. Hon är den enda kvinnliga hobbiten som gestaltas i *Lord of the Rings*. Hon är Sams kärleksintresse, även om han inte vågar prata med henne förrän de har återvänt från sin långa resa. Rosa jobbar på puben vid namn den Gröna draken. Hon gifter sig med Sam och de får 12 barn. Hennes roll i filmen är relativt oansenlig men hon är ett bra exempel på den lilla hemmafrun som tar hand om sin man. Hon är huslig och om man har 12 barn så finns det inte

⁴⁰ *Lord of the Rings: The Return of the King*

⁴¹ Tasker, s. 83

⁴² Tasker s. 83

tid med att jobba. Rosa är den typiska ”mållösa kvinnan”. Hon stannar hemma och tar hand om barnen medan hennes man är ute och främjar karriären. Sam blev borgmästare och var det en lång tid. Rosa personifiera den kvinnliga normen. *Lord of the Rings* slutar med att Sam återvänder hem, efter att ha varit och vinkat av Frodo och Bilbo. Väl hemma väntar frun och barnen. Mannen återvänder till hemmets trygga vrå där kvinnan väntar på honom.

Slutdiskussion

Männen och kvinnorna i *Lord of the Rings* lever efter ett strikt och oföränderligt mönster. Det är sällan som någon strövar utanför de ramar som samhället har ställt upp som normer. Patriarkatet håller hårt i kvinnorna och de som träder utan för normens gränser stannar inte länge i periferin utan blir fort tillbaka ledda till den trygga tillvaron där männen har sin roll och kvinnorna sin.

Éowyn gör ett seriöst försök att ta sitt öde i egna händer, och visst lyckas hon med en bragd när hon dräper Häxmästare från Angmar, men efter det accepterar hon normen som existerar. Éowyn är rebellen i filmerna, hon trotsar både sin bror och Théoden, som har uppfostrat henne som sin dotter. Som tidigare nämnts står hennes bror för patriarken i hennes närhet, han håller fast på traditionerna och skulle inte lita på en kvinna ute på slagfältet. I hans dialog med Éowyn gör han det klart att kvinnor inte hör hemma bland de modiga männen ute i strid. Han har lite förtroende till kvinnan. Éomer är dock inte ensam om sin uppfattning, denna övertygelse gäller generellt bland männen i filmen. Detta ter sig inte så märkvärdigt då kvinnorna genomgående inte tar någon plats, förutom Éowyn. Det framstår inte som om någon av dem, återigen undantaget Éowyn, som någon av dem är obekväm eller olycklig med sin situation.

Utän tvekan är Éowyn den karaktär som sticker ut mest. Hon genomsyras i början av olycka och oro över sina nära och över sitt eget öde. Detta tar sig uttryck i scenen med Aragorn där hon bekänner sin rädsla över att bli gammal utan att ha åstad kommit någon. Det intressanta är att sedan ”nöjer” hon sig med att bli fru Faramir. Den olyckliga kvinnan blir plötsligt hel i samma stund som hon träffar den äkta kärleken.

Galadriel är den som förändras minst under filmerna gång. Hennes personliga prövning ligger i att neka makten som Ringen kan erbjuda. I och med detta bevisar hon att hon inte längre är den rebelliska makteftersträvaren som hon en gång i sin ungdom var. Hennes belöning är att återigen få återvända till de odödligas rike som hon blev förvisad från i sina unga år. Galadriels förhållande med Celeborn ter sig vara ett av de mer jämlika i *Lord of the*

Rings. Det är hon som är härskare över Lothlórien och benämns som det också. I den förlängda versionen av filmerna som jag har använt mig av har Celeborn fått en större roll i biovariationen. Han verkar mer insatt i fiendernas framfart än Galadriel och hjälper Brödraskapet att tillfälligt komma undan fienderna. Galariels hjälp består i gåvor som hjälper alla i Brödraskapet på olika sätt.

Den karaktär som förefaller mest tom och utan ambitioner är Arwen. Hennes inverkan i *Fellowship of the Ring* går obemärkt förbi då det sedan framstår som om hon inte kan påverka sitt eget öde utan måste förlita sig på andra. Nog för att hon inte följer sin far önskan om att lämna Midgård men detta gör hon för en annan man.

Lord of the rings är storslagna och underhållande filmer. Faktum kvarstår dock att förhållandena mellan män och kvinnor i Midgård inte är jämlika. Det kvinnliga genuset står under männen och kvinnorna har inte samma möjligheter som männen.

Under hela uppsatsarbetet har det grott ett litet frö i mina tankar. Fantasygenren är en av de mest fria genrerna som man kan jobba med. Det finns inga normer, ideal, mönster eller fasta genus som man måste lyda under. Med dessa möjligheter har författarna potential att skapa ett samhälle där våra normer inte gäller och då tänker jag framför allt på ett jämställt samhälle. Att Tolkien inte tänkte i dessa banor är inte så besynnerligt då böckerna är skrivna i en tid där feministiska tankar och värderingar fortfarande låg i vaggan. Men något som är värt att bejaka är dock det faktum att historiskt sett har männen varit de som mest rört sig utanför hemmet, men det har funnits kvinnliga krigare och kvinnor som gjort betydelsefulla insatser utanför den traditionella könsrollen, särskilt i svåra tider och tider av fara. Med tanke på situationen som råder i Midgård kan det tyckas konstigt att inte fler kvinnor lämnar genusnormen och ger sig ut sida vid sida med männen.

Källförteckning:

Tryckta Källor:

- Jävstad, Kerstin, "Övergångskvinna eller föregångskvinna?", i *Mer än bara kvinnor och män, Feministiska perspektiv på genus*, red. Diana Mulinari, Kerstin Sandell och Eva Schömer, Lund 2003.
- Nicholson, John, *Kvinnor och män -Hur olika är vi?*, Oxford, England, 1986.
- Soila, Tytti, "Debatt: Reflektioner kring Sagan om Ringen", *Genus*, 2002:02,
- Tasker, Yvonne, *Working Girl, Gender and Sexuality in Popular Cinema*, London, 1998.
- Tolkien, J. R. R., *Bilbo, en hobbits äventyr*, övers. Britt G Hallqvist, Sthlm, 1962
- Tolkien, J. R. R., *The Fellowship of the Ring*, London, 1954,
- Tolkien, J. R. R., *Gillis bonde från Ham*, övers. Åke Ohlmarks, Sthlm, 1972
- Tolkien, J. R. R., *Konungens återkomst*, övers. Erik Andersson, Lotta Olsson, Sthlm, 2004
- Tolkien, J. R. R., *The Return of the King*, London, 1955.
- Tolkien, J. R. R., *Ringens brödraskap*, övers. Erik Andersson, Lotta Olsson, Sthlm, 2004,
- Tolkien, J. R. R., *Ringens Värld*, övers. Åke Ohlmarks, Sthlm, 1980
- Tolkien, J. R. R., *Sagan om de två tornen*, övers. Åke Ohlmarks, Sthlm, 1960
- Tolkien, J. R. R., *Sagan om konungens återkomst*, övers. Åke Ohlmarks, Sthlm, 1961
- Tolkien, J. R. R., *Sagan om ringen*, övers. Åke Ohlmarks, Sthlm, Sthlm, 1959
- Tolkien, J. R. R., *Sagan om ringen*, övers. Åke Ohlmarks, Sthlm, 1973
- Tolkien, J. R. R., *De två tornen*, övers. Erik Andersson, Lotta Olsson, Sthlm, 2004,
- Tolkien, J. R. R., *The Two Towers*, London, 1954,

Otrycktmaterial:

- Almgren, Emma, "Flashback eller Backlash? En struktur analys av genusordningen i J. R. R. Tolkiens och Peter Jacksons Lord of the rings", *Publicerat 2005-02-18*, www.uppsatser.se, Hämtat från <http://www.uppsatser.se/uppsats/783401971f/>, 2008-01-08.

- Enright, Nancy, *Tolkien's females and the defining of power*, publicerat vintern 2007.
Hämtat från
http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3777/is_200701/ai_n19197652/pg_8, 2008-01-08.
- *The Internet Movie Database*, <http://www.imdb.com/title/tt0360717/>, sökord: "King Kong", 2008-01-06
- *The Internet Movie Database*, <http://www.imdb.com/title/tt0903624/>, sökord: "The Hobbit", 2008-01-06
- *The Internet Movie Database*, www.imdb.com, sökord: "Lord of the Rings"
- *The Internet Movie Database*, <http://www.imdb.com/title/tt0077869/>, sökord: "Lord of the rings 1978", 2008-01-06
- *Nationalencyklopedin*, www.ne.se, sökord: "stereotyp" och "norm", publiceringsdatum ej angivet. 2008-01-08.
- *Nordsteds Förlag*, <http://www.norstedts.se/ringarnasherre/kuriosa/fakta.htm> 2008-01-04
- *The Thain's Book*, <http://www.tuckborough.net/>, 2008-01-08

Filmer:

- *Lord of the Rings: Fellowship of the Ring, Extended version (Sagan om ringen: Härskarringen)*, New Line Cinema, Nya Zeeland/ USA, 2001, producent: Peter Jackson, Regissör: Peter Jackson, Manusförfattare: Fran Walsh, Peter Jackson och Philippa Boyens, Fotograf: Andrew Lesnie, Klipp: John Gilbert, Orginalmusik: Howard Shore, Skådespelare: Viggo Mortensen (Aragorn), Liv Tyler (Arwen), Cate Blanchett (Galadriel), Sean Bean (Boromir), Ian McKellen (Gandalf), Hugo Weaving (Elrond), Karl Urban (Éomer) m fl.
- *Lord of the Rings: The Two Towers, Extended version (Sagan om ringen: Sagan om de två tornen)*, New Line Cinema, Nya Zeeland/ USA, 2002, producent: Peter Jackson, Regissör: Peter Jackson, Manusförfattare: Fran Walsh, Peter Jackson, Stephen Sinclair och Philippa Boyens, Fotograf: Andrew Lesnie, Klipp: Michael Horton och Jabez Olssen, Orginalmusik: Howard Shore, Skådespelare: Viggo

Mortensen (Aragorn), Liv Tyler (Arwen), Miranda Otto (Éowen), Cate Blanchett (Galadriel), Sean Bean (Boromir), Ian Mckellen (Gandalf), Hugo Weaving (Elrond), Karl Urban (Éomer) m fl.

- *Lord of the Rings: The Return of the King, Extended version (Sagan om ringen: Sagan om konungens återkomst)*, New Line Cinema, Nya Zeeland/ USA, 2003, producent: Peter Jackson, Regissör: Peter Jackson, Manusförfattare: Fran Walsh, Peter Jackson och Philippa Boyens, Fotograf: Andrew Lesnie, Klipp: Jamie Selkirk, Orginalmusik: Howard Shore, Skådespelare: Viggo Mortensen (Aragorn), Liv Tyler (Arwen), Miranda Otto (Éowen), Cate Blanchett (Galadriel), Sean Bean (Boromir), Ian Mckellen (Gandalf), Hugo Weaving (Elrond), Karl Urban (Éomer) m fl.

Bilaga 1.

Karaktärer och geografiska namn i *Lord of the Rings*

Frodo Baggins:

Frodo är uppväxt i Fylke där han bodde med sin släkting Bilbo som hittade Ringen på en av sina många resor. Det är denna ring som Frodo får ärva efter att Bilbo väljer att flytta till Vattnadal på sin ålders höst. Frodo är hobbiten som bär Ringen till Domedagsberget. Han kallas även ringbäraren. Efter hans insatts i Ringens krig får han äran av alverna att fara med dem in i Väst till de odödligas rike.

En Hobbit är bara hälften så stor som en vuxen man. De har stora ludna fötter och använder inte skor. De lever i Fylke och är ett lättsinnigt folkslag med en stor passion för mat.

Samwise Gamgee (Sam):

Sam är Frodos trädgårdsmästare, även han är en hobbit. Han följer med Frodo på den långa resan mot Mordor och Domedagsberget. Han är Frodos trogna tjänare och han har en väldigt viktig roll i Ringens förstörelse, utan honom hade sagan om ringen nog slutat annorlunda. Efter Ringens krig återvänder hobbitarna till Fylke där Sam gifter sig med Rosa Kattum och blir borgmästare. Även Sam väljer att i slutet på sitt liv segla i väg över havet och det sägs att han återförenas med sin vän, Frodo.

Meriadoc Vinbock (Merry):

Merry är en släkting till Frodo som även han ingick i Ringen Brödraskap. Det var av en slump som han följde med Frodo till Vattnadal och sedan satte kurs mot Mordor. Han svor sin trohet till Rohan och blev dubbad till Riddare av Rohan. Han har även en avgörande roll i kriget då det är han och Eowyn som dräper Häxmästaren av Angmar. Likt Eowyn anses han vara för liten och svag för att delta i kriget. De sista åren av sitt liv spenderade han i Rohan och Gondor med Pippin. Merry dog i Gondor och efter det att Aragorn dött sägs det att Merrys och Pippins gravar flyttade till att finnas på varsin sida om kungen.

Peregrin Took (Pippin)

Även Pippin är släkt med Frodo och Merry och precis som de andra hobbitarna ingick han i Brödraskapet. Pippin svär sin trohet till Gondor eftersom Boromir dog i sitt försök att rädda

Pippin och Merry. Han blir dubbad till vakt av Citadellen och riddare av Gondor. När Sauron anfaller Minas Tirith i *Sagan om konungens återkomst* är Pippin med och försvarar staden.

Gandalf den grå:

Gandalf är trollkarl som var mycket nära vän med både Bilbo och Frodo. Det är han som upptäcker Ringens sanna identitet. Han ingår i Ringens Brödraskap men stupar i Morias djupa grotta. Han återvänder dock som Gandalf den vite. Hans har en stor och avgörande roll i besegradet av Saurons och Ringens förstörelse. Gandalf har levt nästan tvåtusen år i Midgård och har många vänner bland hobbitar, alver och folken i Rohan och Gondor. Även han väljer att fara in i Väst med alverna och Frodo och Bilbo.

Boromir och Faramir:

Boromir och Faramir bröder och söner till Denethor, Steward av Gondor. Eftersom Gondor inte hade någon kung hade de istället en väktare av Gondor. Denna var Stewarden. Boromir är den äldsta av bröderna och faderns favorit. Han var medlem av Brödraskapet men blir dödad när han försöker skydda Merry och Pippin mot fienden. Under anfallen av Minas Tirith tappar Denethor förståndet och försöker bränna ihjäl sig själv och Faramir, som blivit svårt skadad under tidigare attacker, men han räddas av Pippin. Han träffar sedan Eowyn under tiden han läker från sina skador. De två blir förälskade och gifter sig. Av Kungen får de Ithilien, som är ett gränsland till Gondor.

Legolas:

Legolas är en alv från Mörkmården även han en medlem av Ringens brödraskap. Han blir väldigt nära vän med dvärgen Gimli. De sägs att de två seglade i väg till det odödliga riket precis som de andra i Brödraskapet.

Gimli:

Gimli är av dvärgsläkt. Precis som de andra medlemmarna i Brödraskapet är han väldigt modig trots sin ringa storlek. Han deltog i slagen vid Hornborgen vid Helms klyfta och slaget om Pelennors slätt. Att dvärgar och alver var nära vänner var mycket ovanligt men Gimli och Legolas kom varandra väldigt nära. Gimli var den enda dvärgen som någonsin fick äran att segla till det odödliga riket.

Haldir:

Haldir är en av alverna som bor i Lothlórien. Han var ansvarig för att vakta gränserna till riket. Det är hans trupp som upptäcker Ringens brödraskap när de träder in i Lothlórien. Det är även han som tar dem med till Galadriel och han som leder den alviska hären som krigar vid slaget om Hornborgen.

Sauron:

Sauron är skaparen av Ringen. Den var smidd i Domedags bergets lava. Sauron har en gång tidigare i Midgårds historia försökt att störta människor och alver och ta över Midgård. Dock stoppades han den gången av en allians mellan människor och alver. Det är Sauron som är den ond i filmerna som än en gång försöker ta över Midgård. Han gestaltas i filmerna som ett ögonlockslöst öga som befinner sig högst upp i ett torn med utsikt över hela kontinenten. Han och tornet faller samman i samma sekund som Ringen slängs i Domedagsbergets heta lava och förstörs.

Saruman den vite:

Saruman var en trollkarl som ingick i samma order som Gandalf. Han var herre över Isengard. Han giriga sinne gjorde att han ingick en allians med Sauron. Det är detta förbund som titeln *Sagan om de två tornen* syftar på. Saruman avlar fram stora härar med Uruk-hais och orcher, vilka är två fula och elaka folkslag. Det var han som stod bakom anfallet av Hornborgen. Saruman besegras dock av Rohirrim. Efter detta tas Isengard över av Enterna, som är skogsväktare, och Saruman besegras en gång för alla av Gandalf när han kommer till Isengard med bl a Aragorn, Gimli och Legolas.

Nazgûl:

Nazgûl, eller ringvåldnader, är Saurons tjänare. När Sauron smidde den enda Ringen gjordes även nio stycken ringar som gavs till människorna. De som fick ringarna var alla mäktiga män, krigare, trollkarlar eller kungar. Nazgûlerna är dessa män som blev helt förslavade av Ringen och Sauron. Deras ledare och den mäktigaste av de nio är Häxmästaren av Angmar som Eowyn och Merry förgör. Nazgûlerna är slavar under Ringen och har ingen egen vilja eller existens.

Rohan:

Rohan är landet av hästar. Dess huvudstad heter Edoras och slaget om Hornborgen vid Helms klyfta utkämpas i Rohan. Under kriget om Ringen är Théoden kung över landet men då han stupar under slaget om Pelennors slätt blir hans brorsson Éomer kung. Rohans folk kallas Rohirrim.

Gondor:

Gondor är människornas rike. Deras största stad heter Minas Tirith men kallas även för den vita staden. Slaget om Pelennors slätt utkämpas precis utanför Minas Tirith. Staden är byggd i ringar som sträcker sig upp mot himlen. Aragorn, senare kallad kung Ellesar, blir konung över detta rike.

Mordor och Domedagsberget:

Mordor är ett mörkt och kallt land där bara orcher bor. Det är detta land som Sauron kallar för sitt. Mordor gränsar till Gondor och det var härifrån som Saurons stora armé utgick i från när de marscherade för att anfälla Minas Tirith. Det är även här som Domedagsberget är beläget.⁴³

⁴³ All information är hämtad från:
<http://www.tuckborough.net/index.htm> 2005-01-02